

Raport

PERSPEKTYWY DLA POLSKI

Polska gospodarka
w latach 2015–2017
na tle lat wcześniejszych
i prognozy na przyszłość

ZMIANY W SYSTEMIE INSTYTUCJONALNYM POLSKIEJ GOSPODARKI.

**WYPIERANIE WŁASNOŚCI
PRYWATNEJ I RYNKU PRZEZ
PAŃSTWO W RAMACH
„DOBREJ ZMIANY”**

Barbara Błaszczuk

BARBARA BŁASZCZYK

Absolwentka Wydziału Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Warszawskiego w 1970 r. Uzyskała dyplom doktora nauk humanistycznych w 1975 r. Od 1983 r. związana z Instytutem Nauk Ekonomicznych PAN. Od 1989 doktor habilitowany ekonomii, w 1996 r. uzyskała tytuł profesora. W latach 1989–1990 ekspert podkomisji sejmowej ds. prywatyzacji, w latach 1991–1996 wiceprzewodnicząca Rady Przekształceń Własnościowych przy Prezesie Rady Ministrów. Współzałożycielka CASE Centrum Analiz Społeczno-Ekonomicznych Fundacji Naukowej w Warszawie i prezes CASE w latach 1991–2004, od 2006 r. wiceprzewodnicząca Rady Fundacji CASE. W latach 2003–2012 wykładowca w Wyższej Szkole Biznesu – National Louis University w Nowym Sączu. Od maja 2015 przewodnicząca Rady Naukowej Instytutu Nauk Ekonomicznych PAN.

SYNTEZA¹

W ostatnim okresie możemy zaobserwować w Polsce proces odwracania prywatyzacji i odchodzenia od prywatnej gospodarki rynkowej, co w gruncie rzeczy stanowi niszczenie dorobku ponad 25 lat naszej transformacji ustrojowej. W tym artykule opisuję działania zmierzające do zmniejszenia udziału sektora prywatnego w gospodarce, wspierające wzrost domeny państwowej bądź to w postaci poszerzania obszaru i intensywności bezpośredniego nadzoru właścicielskiego państwa, bądź też poprzez zwiększanie kontroli państwa nad funkcjonowaniem podmiotów niepaństwowych drogą specjalnych regulacji i innych instrumentów polityki gospodarczej oraz ograniczania konkurencji rynkowej.

Jednym ze sposobów zwiększenia sektora państwowego jest **nacjonalizacja** bezpośrednio zmniejszająca udział sektora prywatnego w gospodarce. Mimo że państwo polskie na szczęście nie stosuje przymusowych wywłaszczeń, to bardzo chętnie korzysta z możliwości zakupu przedsiębiorstw od spółek wycofujących się z polskiego rynku. Za tymi zakupami kryje się świadoma polityka rządu, aby poszerzać swoją domenę własnościową,

przede wszystkim w sektorach energetycznym, bankowym i infrastrukturalnym, a także w innych branżach. Towarzyszą temu hasła „polonizacji” lub „udomowienia” przedsiębiorstw należących do zagranicznych właścicieli. Analiza pokazuje, że głoszone podczas opisanych wyżej fuzji i przejęć hasła „patriotyzmu gospodarczego” są tylko argumentami dla mas. Prawdziwą intencją ze strony państwa jest dalsze skoncentrowanie własności i w ten sposób stopniowe uniezależnianie się od rynku oraz uzależnienie gospodarki od decyzji rządowych i wykorzystywanie jej zasobów do realizacji innych celów polityczno-gospodarczych.

Innym sposobem jest zwiększanie interwencji państwa w spółkach tylko częściowo będących własnością Skarbu Państwa, co określam jako **quasi-nacjonalizację**. Państwo, korzystając z uprzywilejowania swoich akcji pod względem prawa głosu oraz ze specjalnych upraw-

Państwo, korzystając z uprzywilejowania swoich akcji pod względem prawa głosu oraz ze specjalnych uprawnień do mianowania członków zarządów i rad nadzorczych spółek, działa na szkodę akcjonariuszy mniejszościowych.

nień do mianowania członków zarządów i rad nadzorczych spółek, działa na szkodę akcjonariuszy mniejszościowych. Tak samo działa na ich szkodę, kiedy wykorzystuje spółki, w których ma większościowe udziały, do dotowania nieefektywnego państwowego górnictwa, odwlekając tym samym konieczną restrukturyzację, i wspierania prorządowych prywatnych mediów przez wykupywanie w nich nieuzasadnionych z punktu widzenia rachunku ekonomicznego reklam. Wszystko to prowadzi do zastępowania dobrych obyczajów i zasad ładu korporacyjnego czymś, co można określić jako „wzorzec

¹ Dziękuję panu Marcinowi Zielińskiemu za pomoc w zbieraniu materiałów i w pracach redakcyjnych.

nieładu korporacyjnego”. Ceną, jaką trzeba za to zapłacić, jest utrata zaufania inwestorów do polskich akcji, w tym szczególnie do akcji spółek z udziałem Skarbu Państwa.

Kolejnym sposobem jest wypieranie sektora prywatnego i rynku poprzez **antyliberalne regulacje**. W tej kategorii mieści się kilka typów działań regulacyjnych państwa, które zasadniczo utrudniają działalność sektora prywatnego w gospodarce, zmieniają drastycznie reguły jego działania, a w niektórych przypadkach fizycznie likwidują część tego sektora. Pierwszy typ polega na wprowadzaniu takich regulacji, które znacznie utrudniają normalną działalność firm prywatnych, obciążają je dodatkowymi kosztami i obniżają ich opłacalność. Drugi typ to regulacje ograniczające dostęp do rynku niektórym podmiotom lub wykluczające z rynku podmioty niepaństwowe. Trzeci typ polega na drastycznych zmianach regulacyjnych ram działania pewnych segmentów rynku lub nawet całych sektorów, które zasadniczo podważają ich rachunek ekonomiczny i zakłócają dotychczasowe warunki działania oraz rujnują ich długoterminowe plany inwestycyjne. Działania takie mogą prowadzić do tzw. regulacyjnego wywłaszczenia polegającego na dobrowolnej rezygnacji firm z funkcjonowania na danym rynku ze względu na nieopłacalne warunki funkcjonowania.

Realizowana polityka odwracania prywatyzacji może się okazać bardzo szkodliwa z kilku powodów. Po pierwsze, jej realizacja na początku pogarsza warunki uprawiania biznesu w spółkach o mieszanej formie własności z udziałem państwa (i w ich otoczeniu rynkowym) przez wprowadzanie rozmytych, nieprzejrzystych struktur własności i nierzadko narzucanie spółkom celów pozabiznesowych, co narusza ich integralność i doprowadza do pogorszenia ładu korporacyjnego oraz idącego w ślad za tym spadku efektywności. Po drugie, działania o kierunku nacjonalizacyjnym mogą zniechęcać inwestorów (zagranicznych i krajowych) do tworzenia nowych firm, a inwestorów już u nas działających skłaniać do opuszczenia kraju. Może to doprowadzić do obniżenia wiarygodności Polski, gdyż podważa zaufanie do stabilnych i prawnie chronionych praw własności prywatnej. Po trzecie, silna ekspansja sektora państwowego oraz regulacje ograniczające swobodne funkcjonowanie biznesu mogą zagrażać normalnemu działaniu sektora prywatnego w gospodarce i jego rozwojowi. W wyniku połączenia tych wszystkich procesów skutki odwracania prywatyzacji po osiągnięciu poziomu krytycznego mogą zmienić charakter całego systemu gospodarczego i zniszczyć jego stabilność.

Fundacja Forum Obywatelskiego Rozwoju (FOR) została założona w 2007 roku przez prof. Leszka Balcerowicza, aby chronić wolność oraz promować prawdę i zdrowy rozsądek w debacie publicznej.

Naszym celem jest zwiększenie świadomości ekonomicznej Polaków, ich aktywnego poparcia dla wolności gospodarczej oraz podnoszenie poziomu praworządności w państwie.

Realizujemy nasze cele poprzez działania analityczne (publikacja raportów i analiz), edukacyjne (edukacja ekonomiczna na podstawie projektów FOR) oraz komunikacyjne (organizowanie kampanii informacyjnych). To z inicjatywy FOR uruchomiony został licznik długu publicznego zwracający uwagę na stale rosnące zadłużenie państwa.

Aktywnie współpracujemy z organizacjami pozarządowymi w Polsce i poza granicami kraju. W naszej działalności przestrzegamy zasad jawności, bezpartyjności i rzetelności.

FOR nie korzysta z dotacji instytucji ani firm państwowych. Uważamy, że działalność obywatelska, jaką prowadzimy, znajdzie źródło finansowania w aktywnej postawie członków naszego społeczeństwa.

To dzięki Darczyńcom Fundacja FOR ma możliwość działania. Nawet niewielkie, lecz regularne wpłaty są potwierdzeniem słuszności naszej codziennej pracy.

Fundacja Forum Obywatelskiego Rozwoju – FOR

ul. Ignacego Krasickiego 9A, 02-628 Warszawa

tel. +48 22 628 85 11

e-mail: info@for.org.pl

www.for.org.pl

 /FundacjaFOR

 @FundacjaFOR

Numer rachunku bankowego:

68 1090 1883 0000 0001 0689 0629